

Styret i Danica Pensjonsforsikring AS
Postboks 6003 Torgarden
7434 TRONDHEIM

VÅR REFERANSE
18/10916

DERES REFERANSE

DATO
02.12.2019

Merknader - endelig rapport

Finanstilsynet gjennomførte stedlig tilsyn i Danica Pensjonsforsikring AS (heretter Danica) 13. og 14. februar 2019. Tilsynet hadde som formål å gjennomgå foretakets system for styring og kontroll samt risikonivå og kapitalisering.

Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport av 26. april 2019 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 31. august 2019.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet:

1. RISIKONIVÅ OG KAPITALISERING

Administrasjonsresultatet

Finanstilsynet påpekte i sine merknader etter stedlig tilsyn i 2014 at det var omkostningsoverskridelse for flere bransjer, men tok til etterretning at det var iverksatt tiltak for å bedre kostnadsbildet og sikre et mer balansert administrasjonsresultat.

Finanstilsynet registrerer at administrasjonsresultatet for personforsikringer har vært negativt også i årene etter 2014. Det fremkommer av styrets svar at tiltak ble igangsatt etter det stedlige tilsynet i 2014, blant annet endring av tariffer. Tiltakene bedret administrasjonsresultatet, men ikke i tilstrekkelig grad til å oppnå et positivt resultat. Som følge av endring av strategi og manglende måloppnåelse er administrasjonsresultatet forverret fra 2016. Styret opplyser at nye tiltak er iverksatt for å forbedre administrasjonsresultatet. Finanstilsynet legger til grunn at foretaket sikrer et balansert administrasjonsresultat.

2. STYRING OG KONTROLL

2.1 Overordnet styring og kontroll

2.1.1 Strategi og overordnede retningslinjer

Definisjon av styrets risikotoleranse/risikoappetitt

Foretakets system for tidlig varsling og tiltak er basert på ulike nivåer på solvenskapitaldekningen. Under det stedlige tilsynet ble det uttalt at pilar 1 og 2 tilleggene som eventuelt beregnes i ORSA-prosessen skal hensyntas i foretakets tidligvarslingssystem. Finanstilsynet kunne imidlertid ikke se at dette klart fremgikk av foretakets styrende dokumenter. Finanstilsynet ba styret vurdere å presisere styrets risikotoleranse/risikoappetitt.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret har oppdatert foretakets definisjon av risikotoleranse/risikoappetitt.

Plan for ledeshandlinger

Finanstilsynet har mottatt foretakets "Plan for fremtidige ledelsestiltak", jf. kravene i forordning (EU) 2015/35 artikkel 23. Tiltakene i planen er i stor grad forankret i dette dokumentet.

Finanstilsynet stilte i sin foreløpige rapport spørsmål om tiltakene burde vært forankret i foretakets etablerte styrende dokumenter som kapitalforvaltningsstrategi og forsikringsstrategi mv., for å sikre at handlingsreglene er godt integrert i foretakets system for risikostyring.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret mener at det er hensiktsmessig at handlingsreglene samles i ett dokument (handlingsplanen), men at foretaket vil sikre konsistens mellom de etablerte styrende dokumentene og planen for ledelsestiltak. Se også rapportens avsnitt 2.3.2.

Generelt om konsernretningslinjer

Styrende dokumenter i et konsern som fastsetter rammer eller prinsipper for hvordan virksomheten skal drives, må vedtas som egne styrende dokumenter i relevante datterselskaper. Styret og ledelsen i datterselskapet har et selvstendig ansvar for å vurdere om retningslinjene må tilpasses virksomheten i datterselskapet. Finanstilsynet legger til grunn, ut fra mottatt dokumentasjon, at sentrale retningslinjer i konsernet er vedtatt som styrende dokumenter også i Danica. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport styret redegjøre nærmere for prinsippene som legges til grunn når konsernretningslinjer vurderes og vedtas, herunder hvordan en sikrer at retningslinjene i tilstrekkelig grad er tilpasset Danicas virksomhet.

Finanstilsynet tar styrets redegjørelse til etterretning, og legger til grunn at styret i Danica jevnlig evaluerer styrende dokumenter som regulerer Danicas virksomhet.

2.1.2 Organisering og ansvarsforhold

Styret

Interessekonflikter

Finanstilsynet registrerer at to av styremedlemmene er ansatt i Danske Bank. Danica har utkontraktert betydelig virksomhet til Danske Bank, blant annet er Danske Bank den viktigste distributøren av Danicas produkter. Finanstilsynet viste til styrets ansvar for tilsyn med virksomheten, herunder oppfølging av utkontraktert virksomhet, og stilte spørsmål om styresammensetningen kan innebære uheldige interessekonflikter.

Styret fremhever i sitt svar at det er bevisst de interessekonflikter som følger av konsernstrukturen. Finanstilsynet registrerer at foretaket, blant annet som et ledd i å redusere interessekonflikter, har erstattet ett av styremedlemmene som er ansatt i Danske Bank. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vil gjennomgå styreinstruksen for ytterligere å tydeliggjøre hvordan interessekonflikter skal håndteres.

Egenevaluering

Styret bør jevnlig og minst årlig formelt evaluere sitt arbeid og sin kompetanse. Styret i Danica gjennomfører slike vurderinger. Som grunnlag for styrets diskusjon skal det enkelte styremedlem gjøre en formalisert vurdering av egen kompetanse. Finanstilsynet registrerte at foretaket selv

vurderte at metodikken har svakheter. Finanstilsynet stilte i sin foreløpige rapport spørsmål om det er hensiktsmessig at styrets egenevaluering ytterligere formaliseres ved at det foreligger et skriftlig grunnlag for styrets diskusjon basert på en anonymisert kartlegging blant styremedlemmene om styrets samlede kompetanse og arbeid.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret vil vurdere å gjennomgå den eksisterende prosessen med tanke på forbedringer og at styret vil gjennomføre en anonymisert undersøkelse i forkant av egenevalueringen for 2019.

Styret og ledelsens involvering i beregning av tekniske avsetninger mv. for solvensformål

Finanstilsynet legger til grunn at styret og ledelsen på overordnet nivå må ta stilling til foretakets beregning av tekniske avsetninger, herunder sentrale forutsetninger for beregningene. Det fremgår av styrets instruks at styret i Danica skal ha en slik rolle, men Finanstilsynet kunne ikke ut ifra mottatte styreferater mv. se hvordan dette er ivaretatt. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport om en redegjørelse for hvordan styret behandler metodikk og modeller og jevnlig tar stilling til / utfordrer sentrale forutsetninger i beregningene.

Styret fremhever at det årlig har gjennomgått rapportene fra utøvende aktuar og aktuarfunksjonen og viser videre til ORSA-prosessen. Finanstilsynet registrerer at styret fremover vil føre mer utfyllende referat av styrets behandling /diskusjoner. Finanstilsynet vil likevel bemerke at det vil være behov for at styret tar stilling til sentrale nye eller endrede forutsetninger før de gjennomføres og før de er omtalt i aktuarfunksjonens rapport. Finanstilsynet tar til etterretning at styret har etablert et risikoutvalg som blant annet skal ha en aktiv rolle i å fastsette forutsetninger for foretakets beregning av tekniske avsetninger på overordnet nivå.

Separasjonsprinsippet mv.

Beslutningsprosesser

Finanstilsynet legger til grunn at Danica må være organisatorisk integrert i Danica- og Danske Bank-konsernet på en slik måte at det ikke er risiko for at det blir fattet beslutninger som ikke er i Danicas interesse. Vesentlige forhold som berører Danicas virksomhet må formelt og reelt vurderes og besluttes av Danicas styre og ledelse. Finanstilsynet ba styret redegjøre for beslutningsprosessene innen forretningsområdet og hvordan Danicas uavhengighet ivaretas, herunder særskilt om hvordan interessekonflikter håndteres.

Finanstilsynet tar styrets redegjørelse til etterretning og legger til grunn at styret sikrer forsvarlig håndtering av interessekonflikter.

Kontrollfunksjoner i andrelinjen

Det følger av finansforetaksloven § 13-5 andre ledd at forsikringsforetak skal ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for internrevisjon, risikostyring, etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift og uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for aktuarfaglige oppgaver (aktuarfunksjon). Det følger av artikkel 268 (1) i forordning (EU) 2015/35 at foretaket skal innlemme funksjonene og de tilknyttede rapporteringslinjene i organisasjonsstrukturen på en slik måte at den enkelte funksjon ikke er utsatt for innflytelse som kan påvirke dens evne til å utføre oppgavene på en objektiv, rimelig og uavhengig måte. Hver funksjon skal være underlagt styrets overordnede ansvar og rapportere til styret.

Instrukser for kontrollfunksjonene

Finanstilsynet bemerket i foreløpig rapport at leder for risikostyringsfunksjonen er ansvarlig for funksjonens instruks og at instruksene fastsettes av daglig leder. Finanstilsynet anser at daglig leder bør være ansvarlig for instruksene og at instruksene vedtas av styret.

Finanstilsynet registrerer at styret har oppdatert instruksene for risikostyringsfunksjonen og at daglig leder står som ansvarlig og styret som eier av instruksene. Finanstilsynet tar til etterretning at foretaket har gjort de samme endringene i instruksene for aktuarfunksjonen og compliancefunksjonen.

Risikostyringsfunksjonen

Risikostyringsfunksjonen i Danica består kun av leder for funksjonen. Finanstilsynet kunne ikke se at det er etablert et formalisert samarbeid mellom risikostyringsfunksjonen i Danica og risikostyringsfunksjonen i gruppen. Finanstilsynet stilte spørsmål om organiseringen av risikostyringsfunksjonen innebærer nøkkelpersonrisiko.

Styret fremhever i sitt svar at det er bevisst nøkkelpersonrisikoen knyttet til risikostyringsfunksjonen og at funksjonen er styrket på konsernnivå med den hensikt å sikre tettere koordinering på tvers av konsernets enheter. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning og legger til grunn at styret løpende vurderer nøkkelpersonrisikoen.

Egnethetsvurdering

Det fulgte av foretakets retningslinjer for egnethetsvurdering at styremedlemmer, daglig leder og leder av kontrollfunksjonene skal egnethetsvurderes. Finanstilsynet stilte i sin foreløpige rapport spørsmål ved at kun daglig leder og ikke andre medlemmer av foretakets ledergruppe var inkludert i kretsen som skal egnethetsvurderes, jf. finansforetaksloven § 3-5, og Finanstilsynets rundskriv 14/2015 om vurdering av egnethetskrav avsnitt 2.3.

Finanstilsynet tar til etterretning at foretaket har utvidet gruppen personer som skal egnethetsvurderes og at styret årlig vil vurdere om ytterligere personer bør omfattes av egnethetsvurderingen.

2.1.3 Måling av risiko

Egenvurdering av risiko og solvens (ORSA)

Ekstraordinær ORSA-prosess

Finanstilsynet påpekte at to av foretakets vilkår for igangsetting av en ekstraordinær ORSA-prosess var oppfylt ved utgangen av tredjekvartal 2018. Finanstilsynet anerkjente at foretaket på dette tidspunktet var i gang med den ordinære ORSA-prosessen, men påpekte at det bør tilbake-rapporteres til styret på alle rammer/retningslinjer satt av styret.

Finanstilsynet registrerer at styret er enig i Finanstilsynets kommentarer og at styret har bedt administrasjonen kvartalsvis rapportere på kriteriene som utløser en ny ORSA-prosess.

Vurdering av standardmodellens egnethet

Foretaket har i sin ORSA-prosess gjort tillegg for de risikoer foretaket anser undervurderes eller ikke dekkes av standardmetoden. Tilleggene settes ut ifra resultatene fra stresstestene i ORSA-

rapporten. Finanstilsynet savner imidlertid en beskrivelse av hvordan foretaket har beregnet størrelsen på tilleggene.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at beregningsmetodikken vil beskrives nærmere i ORSA-rapporten for 2019.

Stresstesting og framskrivning av kapitalen

Finanstilsynet stilte i sin foreløpige rapport spørsmål om det er hensiktsmessig å se enkelte av foretakets stresstester/scenarioer i sammenheng. Finanstilsynet påpekte at ingen av foretakets gjennomførte stresstester medfører at foretaket kommer i brudd med solvenskapitalkravet. Finanstilsynet er av den oppfatning at foretaket bør gjennomføre en reversert stresstest for å illustrere hvilke sjokk som vil medføre brudd på solvenskapitalkravet. Foretaket har i ORSA for 2018 gjennomført sensitivitetsanalyser som estimerer den fremtidige solvensgradsutviklingen dersom foretaket utbetaler utbytte. Finanstilsynet anser at det også bør gjennomføres sensitivitetsanalyser av framskrivningene hvor man justerer andre vesentlige faktorer som påvirker fremtidig kapitalkrav og ansvarlig kapital.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret vil vurdere mer kompliserte scenarioer når foretaket har etablert nye modeller for beregning av forsikringstekniske avsetninger og solvens. Finanstilsynet tar til etterretning at foretaket vil gjennomføre sensitivitetsanalyser i ORSA for 2019 og reversert stresstest i ORSA for 2020.

2.1.4 Overvåking

Overvåking/oppfølging av utkontraktert virksomhet

Finanstilsynet viser på generelt grunnlag til at Danica har et selvstendig ansvar for å følge opp utkontraktert virksomhet og at styret og ledelsen allerede før en beslutning om utkontraktering tas, må sikre at organisasjonen besitter tilstrekkelig kompetanse og ressurser til på selvstendig grunnlag å kunne vurdere leveransen etter utkontrakteringsavtalen.

Finanstilsynet beskrev i sin foreløpige rapport flere forhold i den mottatte dokumentasjonen som tydet på mangelfull oppfølging av utkontraktert virksomhet. Finanstilsynet ba om styrets kommentarer og status for de tiltak som styret har iverksatt, jf. at styret har vedtatt at det skal gjennomføres tiltak for å bedre foretakets dokumentasjon av oppfølging av utkontrakterte oppgaver, samt styrke oppfølgingen av distributørens risikostyringssystemer.

Finanstilsynet tar styrets kommentarer til etterretning, men kan ikke se at styret redegjør for status for tiltakene styret har vedtatt. Finanstilsynet ber om å motta en redegjørelse for status på gjennomførte tiltak.

2.1.5 Hvitvasking

Risikovurdering

Finanstilsynet stilte i sin foreløpige rapport spørsmål om foretakets risikovurderingsmodell burde gi en høyere risikoscore til kontantintensive foretak jf. hvitvaskingsforskriften § 4-9 bokstav a. Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at risikomodellen er under utvikling, særlig vedrørende hvilken risiko som knyttes til ulike næringskoder og at i denne sammenheng vil også metodikken for å vurdere risikoen i henhold til hvitvaskingsforskriftens § 4-9 bokstav a) nr. 5, revurderes.

Finanstilsynet la i foreløpig rapport til grunn at Danica benytter kilder som FATF, IBM og EU for å risikoklassifisere land. Finanstilsynet registrerte imidlertid at foretaket ikke refererer til listen i hvitvaskingsforskriften § 4-10 første ledd over land som er vurdert til å være høyrisikoland for hvitvasking. Finanstilsynet viste til at foretakets risikovurdering av land i en periode etter at ny hvitvaskingslov med forskrift trådte i kraft, hadde en lavere risikovurdering av Uganda og Guyana enn hvitvaskingsforskriften. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning og registrerer at foretaket ikke har foretatt utbetalinger til de nevnte landene i perioden.

Finanstilsynet ba videre om vurderingene som lå til grunn for klassifiseringen av Estland som et lavrisikoland for hvitvasking. Styret har i svaret på foreløpig rapport redegjort for kildene og vurderingene som ligger til grunn for risikovurderingen av Estland. Finanstilsynet registrerer av styrets svar at konsernets erfaring med hvitvaskingsrisiko i landet ikke er vektlagt i risikovurderingen. Selv om Estland er vurdert til å ha lav risiko for hvitvasking, medfører erfaringene til konsernet at kunder med opphav i eller tilknytning til Estland vies særskilt oppmerksomhet i kunde- og transaksjonsmonitoreringen. Det er Finanstilsynets vurdering at foretak på generelt grunnlag må hensynta egne og konsernets erfaringer fra hvitvasking i risikovurderingen.

De-risking

Finanstilsynet registrerte i sin foreløpige rapport at foretaket ønsker å redusere risikoen for å bli misbrukt til hvitvasking eller terrorfinansiering. Dette medfører at foretaket skal avslå tegning av forsikring dersom en kunde ikke er del av en innskuddspensjonsordning og samtidig er klassifisert som høy risiko i hvitvaskingsammenheng, herunder politisk eksponerte personer (PEP). Finanstilsynet viste til at hvitvaskingsregelverket, i likhet med internasjonalt regel- og normverk (fra FATF og EU), ikke tillater at hele grupper og/eller sektorer nektes finansielle tjenester utelukkende på grunn av gruppen/sektorens iboende hvitvaskingsrisiko (såkalt de-risking). I Finanstilsynets "Veiledning – hvitvaskingsregler" (rundskriv 24/2016) punkt 8 "Avvisning og avvikling av kundeforhold" fremgår det at risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering kan gi grunnlag for saklig oppsigelse etter finansavtaleloven § 21. En slik risiko må likevel være konkret begrunnet i forhold som gjelder den enkelte kunde. Etter omstendighetene kan det likevel være grunnlag for avvisning og avvikling av tilfeller der kundekontrollen ikke lar seg gjennomføre, eller der fortsettelse av kundeforholdet medfører risiko for transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold knyttet til terrorvirksomhet.

Finanstilsynet tar til etterretning at styret har oppdatert forsikringsstrategien i henhold til Finanstilsynets kommentarer.

Stikkprøvekontroll

Finanstilsynet gjennomførte stikkprøvekontroll på foretakets etterlevelse av hvitvaskingsloven. Finanstilsynet mottok dokumentasjon på foretakets hvitvaskingskontroller ved etablering av ti forsikringsavtaler og tre transaksjoner. For to av kundene var det ikke vedlagt bekreftelse på BankID som er benyttet ved tegning av avtale. Foretaket opplyste at det er i prosess med å innhente manglende bekreftelse for alle kunder. Finanstilsynet understreket at foretaket i henhold til hvitvaskingsloven § 30 plikter å registrere og lagre opplysninger og dokumenter som er innhentet og utarbeidet i forbindelse med tiltak etter hvitvaskingsloven §§ 9 til 26. Plikten gjelder fra etablering av kundeforholdet eller utføring av transaksjonen, jfr. hvitvaskingsloven § 11.

Finanstilsynet registrerer at styret har iverksatt tiltak for å sikre at rutinene følges og tar styrets redegjørelse til etterretning.

2.2 Kapitalforvaltningsområdet

2.2.1 Strategi og overordnede retningslinjer

Kapitalforvaltningsstrategi

Finanstilsynet registrerte i foreløpig rapport at investeringsstrategien til dels har en beskrivende form (beskriver dagens praksis) og påpekte på generelt grunnlag at styret i strategien bør gi klare føringer for hvordan administrasjonen skal utøve kapitalforvaltningen. Finanstilsynet registrerer at styret vil ta hensyn til Finanstilsynets kommentarer i den årlige revisjonen av strategien.

Tillatte investeringsaktiviteter og rammestruktur mv.

Av strategidokumentet bør det klart fremgå hvilke investeringsaktiviteter som er tillatt. Den etablerte rammestrukturen bør sikre at alle vesentlige risikoer er styrt.

Finanstilsynet påpekte i sin foreløpige rapport at styret bør vurdere å trekke tilbake ubenyttede fullmakter for å sikre at det til enhver tid er konsistens mellom etablerte retningslinjer og faktisk forvaltningspraksis. Finanstilsynet viste til at det i foretakets "Investeringspolitikk" er viet mye plass til alternative investeringer som foretaket på tidspunktet for det stedlige tilsynet ikke investerte i og at foretakets liste over instrumenter klar til bruk i Danica inneholder mange instrumenter som ikke benyttes pr. dags dato.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at foretaket i 2019 har gjennomført nødvendige avklaringer og tilpassinger og har et betryggende investeringsoppsett til å håndtere flere investeringsaktiviteter. Styret mener det er ønskelig å opprettholde en høy grad av fleksibilitet og kort reaksjonstid til å benytte mange av de tillatte instrumentene i forvaltningen. Finanstilsynet registrerer at instrumenter som styret ikke har definert som klare til bruk vil fjernes fra listen.

I kapitalforvaltningsstrategien er det etablert allokeringssammensetninger for ulike aktivklasser, men det er gitt få rammer/retningslinjer for sammensetningen innenfor den enkelte aktivklasse, geografi og kredittkvalitet. Finanstilsynet registrerte videre at det av kapitalforvaltningsstrategien følger et relativt betydelig taktisk handlingsrom. Finanstilsynet kunne ikke se at det var gitt noen nærmere retningslinjer for hvordan dette handlingsrommet skal forvaltes, herunder at det ikke var gitt noen føringer for rebalansering. Finanstilsynet kunne for øvrig ikke se at avkastningsresultater knyttet til det taktiske mandatet eksplisitt tilbakerapporteres til styret.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret vil definere nærmere retningslinjer for allokering innenfor flere aktivklasser slik at det taktiske handlingsrommet begrenses og tydeliggjøres bedre. Finanstilsynet tar til etterretning at rapporteringen til styret vil oppdateres og tilpasses de nye allokeringssammensetningene vedtatt av styret.

Konsern-eksterne distributører

Foretaket tilbyr sammensatte investeringsprofiler til to eksterne distributører. Finanstilsynet registrerte at det, utover aktivaallokering og definerte referanseindekser, ikke er fastsatt nærmere rammer og retningslinjer for forvaltningen av disse investeringsprofilene. Finanstilsynet ba styret

redegjøre for hvordan foretaket sikrer styring og kontroll av de konserneksterne investeringsprofilene, herunder at midlene investeres i kundenes beste interesse.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret vil gi administrasjonen tydeligere rammer og retningslinjer for sammensetningen av investeringsprofilene for de eksterne investeringsprofilene, og at det kommer tydeligere frem at de samme krav, retningslinjer og forsvarlighetsprinsipper også gjelder for distributørers investeringsprofiler.

Godkjennelsesprosedyrer for nye investeringsaktiviteter mv.

Det bør foreligge skriftlige retningslinjer for vurdering og godkjennelse av forvaltere og fond. Retningslinjene bør også gi føringer for hvordan interessekonflikter skal ivaretas og minimeres. Finanstilsynet ba i sin foreløpige rapport styret vurdere å ytterligere formalisere godkjennelsesprosedyrene for nye investeringer mv.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at styret har bedt administrasjonen om å oppdatere investeringskomiteens instruks med klare retningslinjer for vurdering og utvelgelse av fond og at retningslinjene vil besluttes og tildeles av styret.

2.3 Forsikringsområdet

2.3.1 Informasjon og rådgivning

Konvertering av fripoliser til fripoliser med investeringsvalg

Danica meldte i brev av 24. november 2014 at foretaket ville starte salg og markedsføring av overtagelse av fripolise fra ytelsesbaserte pensjonsordninger i henhold til lov om foretakspensjon. Produktet forutsatte konvertering av alderspensjonsdelen til fripolise med investeringsvalg. Finanstilsynet mottok samme dato produktmelding om fripoliser med investeringsvalg. I redegjørelse mottatt i forbindelse med tilsynet følger det at foretaket 31. august 2016 stoppet konverteringen av fripoliser til fripoliser med investeringsvalg.

Finanstilsynet har publisert merknader – endelig rapport etter tilsyn i Storebrand Livsforsikring AS datert 3. mars 2016 om etterlevelse av informasjonskravene som gjelder ved tilbud om tegning av fripolise med investeringsvalg. Informasjonskravene skal sikre at fripoliseinnehaveren fatter sin beslutning om å inngå avtale om at midlene skal forvaltes som en egen investeringsportefølje tilordnet fripolisen, på et saklig og velinformert grunnlag. Finanstilsynet anså at Storebrand Livsforsikring AS i sine prognoser for forventet utbetaling fra fripoliser med investeringsvalg i perioden 4. kvartal 2014 og 1. kvartal 2015 la til grunn avkastningsforutsetninger som var urimelig høye og at det derfor var betydelig tvil om foretaket hadde overholdt plikten til å opplyse om forhold som tilsier at en avtale om forvaltning av fripolisen i en egen investeringsportefølje ikke vil være i fripoliseinnehaverens interesse ("frarådningsplikten").

Finanstilsynet registrerer at Danica la til grunn de samme forutsetningene i sine prognoser som Storebrand Livsforsikring AS. Finanstilsynet tar til etterretning at Danica har stoppet konverteringen av fripoliser til fripoliser med investeringsvalg, men ba i sin foreløpige rapport styret vurdere om foretaket har overholdt opplysningsplikten overfor kundene som konverterte sine fripoliser til fripoliser med investeringsvalg.

Styret fremhever at når foretaket valgte å tilby fripoliser med investeringsvalg, var en sterkt bevisst rådgivningsplikten overfor de kunder som ønsket å konvertere fra fripolise til fripolise med

investeringsvalg. Foretaket vurderte at det etablerte rådgivningsverktøyet sikret at kundens alder, risikovilje og tapsevne ble hensyntatt i rådgivningen på en forsvarlig måte, og at kunden fikk spesifikke råd om konvertering var å anbefale. Finanstilsynet registrerer at styret oppgir at stikkprøver gjort av kunder etablert i 2015, tilsier at det for om lag fem prosent av konverteringene ikke er dokumentert tilstrekkelig rådgivning i henhold til foretakets rutiner.

Styret fremhever at Danica valgte å benytte livsforsikringsbransjens standard avkastningsprognoser i rådgivningen da foretaket vurderte disse til å være realistiske og rimelige, og representerte beste estimat på hva man på lang sikt kunne forvente å oppnå av avkastning. Finanstilsynet er av den oppfatning at forutsetningene om forventet avkastning på obligasjoner var urimelig høye før bransjeavtalen ble oppdatert 4. juni 2015. Finanstilsynet vil bemerke at foretaket har et selvstendig ansvar for regelmessig å vurdere behovet for justeringer i lys av markedsutviklingen. Finanstilsynet vurderer derfor at det er betydelig tvil om foretaket har overholdt plikten til å opplyse om forhold som tilsier at en avtale om forvaltning av fripolisen i en egen investeringsportefølje ikke vil være i fripoliseinnehaverens interesse, i perioden før bransjeavtalen ble oppdatert.

Rådgivningskrav ved salg av livsforsikringer med investeringsvalg

Finanstilsynet registrerte i sin foreløpige rapport at ett av agentforetakenes rutiner legger opp til at salg av Danicas livsforsikringer kan skje uten forutgående rådgivning knyttet til den konkrete avtaleinngåelsen med den konkrete kunden.

Finansforetaksloven § 16-1 stiller krav til foretakets organisering av kundebehandling. Blant annet skal foretaket ha systemer og rutiner for å sikre etterlevelse av regler om opplysningsplikt gitt i eller i medhold av forsikringsavtaleloven. Ved salg av livsforsikringer med investeringsvalg gjelder forsikringsavtalelovens del B om avtaler om personforsikring. Det følger av forsikringsavtaleloven § 11-1 at i forbindelse med tegningen av forsikringen skal selskapet så vidt mulig sørge for at forsikringstakeren får råd om dekningen av foreliggende forsikringsbehov. Finanstilsynet viste til at underliggende investeringer er en del av og en egenskap ved livsforsikringer med investeringsvalg som Danica selger, slik at informasjon og rådgivning om underliggende investeringer reguleres av forsikringslovgivningen. Dette gjelder også når produktene selges av et verdipapirforetak som er Danicas forsikringsagent. Formidlerens plikter etter verdipapirhandelloven kommer i tillegg til pliktene etter forsikringsformidlingsloven og forsikringsavtaleloven. Finanstilsynet utelukker ikke at nettbaserte salgsløsninger kan tilfredsstillere kravene til informasjon og rådgivning. Eventuelle nettløsninger vil imidlertid forutsette stor grad av aktpågivenhet når det gjelder oppfyllelse av informasjons- og rådgivningskravene. Finanstilsynet viser til rundskriv 14/2016 om informasjon og rådgivning ved salg av livsforsikring med investeringsvalg.

Finanstilsynet har lagt til grunn at foretaket har en plikt til å si ifra/fraråde forsikringstakeren dersom et produkt ikke egner seg. Finanstilsynet viste til at selv om Danica gir generell informasjon og rådgivning til kundene via foretakets nettsider, må foretaket ved hvert enkelt salg av produktet til en konkret kunde ivareta sin plikt til å fraråde dersom produktet ikke egner seg og kunne dokumentere at fraråding er gitt dersom forsikringstakeren likevel vil inngå en avtale.

Ettersom livsforsikring med investeringsvalg må antas først og fremst å skulle ivareta et sparebehov hos forsikringstakeren må det avklares om forsikringstakeren har et slikt sparebehov. Momenter i vurderingen er forsikringstakerens inntekts- og formuesposisjon generelt, herunder øvrige

forsikringer og investeringer, antall år til pensjonsalder, risikovilje, kompetanse, erfaring og om forsikringstakeren er i stand til å forstå risikoen i produktet.

Finanstilsynet ba i sin foreløpige rapport om en redegjørelse for hvor stor andel av foretakets kunder som har livsforsikring med investeringsvalg som eventuelt ikke har mottatt rådgivning ved tegning eller tilflytting av forsikringen.

Det fremgår av styrets svar at foretakets kontroll med praktiseringen av rådgivningskravene har vært mangelfull, både når det gjelder risikobasert oppfølging av distributøren og detaljgraden på dokumentasjon som lagres i Danicas egne systemer. Mangelen på dokumentasjon gjør at foretaket ikke kan oppgi et utsagnskraftig estimat for andelen av foretakets kunder som har livsforsikring med investeringsvalg som ikke har mottatt rådgivning ved tegning eller tilflytting av forsikringen. Finanstilsynet merker seg at stikkprøver foretaket har gjort, avdekket at rådgiverne i svært liten grad dokumenterer hvilken rådgivning som er gitt til kunden. Styret påpeker at dette ikke er ensbetydende med at rådgivning ikke er gitt, men konstaterer at oppfølgingen av rådgivning ikke er i tråd med Danicas retningslinjer og mål.

Rådgivningskravet etter forsikringsavtaleloven § 11-1 er en sentral kundevernbestemmelse. Finanstilsynet ser svært alvorlig på manglende etterlevelse av kundevernbestemmelser. Finanstilsynet finner det kritikkverdig at agentforetakets rutiner legger opp til at formidling av Danicas livsforsikring med investeringsvalg kan skje uten forutgående rådgivning knyttet til den konkrete avtaleinngåelsen med den konkrete kunden. Videre finner Finanstilsynet det kritikkverdig at foretakets agenter formidler livsforsikring med investeringsvalg uten at foretaket kan dokumentere råd som er gitt til kundene og at kontrollen med praktiseringen av rådgivningen har vært mangelfull. Finanstilsynet tar til etterretning at styret har bedt administrasjonen om en full gjennomgang av rutiner og retningslinjer ved salg av livsforsikringer med investeringsvalg, og at styret vil oversende Finanstilsynet en redegjørelse for dette arbeidet innen utgangen av året.

2.3.2 Beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger for solvensformål og kapitalkrav

Dokumentasjon

Generelt om dokumentasjon

I sin foreløpige rapport påpekte Finanstilsynet at deler av dokumentasjonen bærer preg av at den er skrevet i 2015 og er noe uferdig og ikke oppdatert med senere endringer i beregningsmetodikken.

Styret viser til at foretaket etter utarbeidelsen av den foreløpige dokumentasjonen i 2015 har lagt vekt på å dokumentere den operative brukerprosessen knyttet til beregningene av Solvens II-relaterte størrelser. Styret er enig i at den faglige dokumentasjonen må oppdateres og forbedres, og viser til at dette arbeidet er satt i gang. Det fremgår for øvrig av styrets svar at foretaket skal iverksette implementering av en ny beregningsmodell for forsikringstekniske avsetninger. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Fremhevelse av viktige forutsetninger

Foretaket har identifisert enkelte parametere som anses som viktige, og fastsatt krav til dokumentasjonen av disse. Finanstilsynet mener det bør foreligge bedre dokumentasjon på hvorfor de utvalgte parametere anses som viktige, og stilte i sin foreløpige rapport spørsmål ved hvorfor f.eks. forventede inntekter ikke anses som en viktig parameter, mens forventede kostnader anses som viktig. Sentrale forutsetninger om inntekter og kostnader bør etter Finanstilsynets vurdering

belyses ved å presentere de tilhørende marginene (inntekter fratrukket kostnader). Dokumentasjonen av sentrale forutsetninger bør omfatte beregninger av effekten av de enkelte forutsetningene og sensitivitetsanalyser av ulike alternative forutsetninger/parametere. En samlet dokumentasjon av de viktigste forutsetningene kan danne grunnlaget for styrets behandling.

Styret viser i sitt svar til at det er lagt stor vekt på å få belyst effekten på foretakets solvensgrad under ulike scenarier, i forbindelse med gjennomføringen av ORSA-prosessen. Blant annet har det vært utarbeidet en rekke scenarier med betydelig inntektsbortfall for foretaket. Gjennom disse analysene har styret opparbeidet innsikt i den underliggende risiko knyttet til foretakets forretningsmodell, utover det som presenteres gjennom de regulatoriske beregninger av SCR etter standardmodellen. Finanstilsynet registrerer at styret likevel er enig i at det bør utarbeides dokumentasjon for hvorfor de ulike parametere anses som viktige, slik at disse kan fremlegges samlet på en strukturert måte som en del av styrets involvering.

Forutsetninger

Kontraktens grense for ettårige risikoprodukter

Foretaket benytter kort kontraktsgrense for ettårige risikoprodukter, dvs. at beregningene av avsetningene ikke medregner eventuell fornyelse av kontrakten. Lang kontraktsgrense kan benyttes dersom kunden har en ensidig rett til å fornye kontrakten uten ny helsevurdering, og denne rettigheten har en merkbar effekt ("discernible effect") på kontraktens lønnsomhet. For individuelle livsforsikringsprodukter der helsevurdering kun gjøres ved inngåelse av kontrakten og ikke ved fornyelse, slik at foretaket ikke har mulighet til å foreta en individuell reprising, anser Finanstilsynet at lang kontraktsgrense kan benyttes. Dersom foretaket velger å benytte lang kontraktsgrense for slike produkter, vil Finanstilsynet minne om at usikkerhet rundt antagelser om fremtidig avgang, reduksjon av porteføljekvalitet over tid og fortjenestemarginer mv., tilsier en forsiktig fremskrivning av disse antagelsene.

Det følger av styrets svar at foretaket gjennomgår sine modeller og forutsetninger for forsikringstekniske avsetninger, og at styret vil gjennomføre en fyllestgjørende gjennomgang før endelig beslutning. Finanstilsynets kommentar vil utgjøre en sentral del av beslutningsgrunnlaget. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning.

Nivå på marginer

Forutsetninger om fremtidige inntekter og kostnader har vesentlig effekt på solvensberegningene. Dette gjelder spesielt for fortjenestemarginer innen innskuddspensjon, som utgjør den største delen av virksomheten. Økende kostnadsbevissthet hos kundene, økt konkurranse og endringer i andre rammevilkår kan redusere lønnsomheten over tid. Finanstilsynet ba om styrets kommentarer til hvordan fremtidige marginer for innskuddspensjon er modellert, og om det er tatt hensyn til mulig fallende marginer over tid.

Styret viser til at foretaket i dag benytter en modell for fremskrivning av kontantstrømmer og marginer som kun håndterer en konstant fortjenestemargin for det gjennomsnittlige medlem av innskuddspensjonsordningene. Dette modereres ved at det gjøres antagelser om forventet avgang over kontraktperioden. Styret viser videre til at foretaket har igangsatt et arbeid med en ny modell hvor innvirkning av økt kostnadsbevissthet hos kundene, økt konkurranse eller andre endringer i rammevilkår gjennom kontraktens grense, kan inkluderes. Dette arbeidet er målsatt fullført i løpet

av 2020. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning, men minner om at styret må ta stilling til sentrale forutsetninger for beregningene også i tiden før ny modell er gjennomført.

Beregning av beste estimat for produkter med rentegaranti

Finanstilsynet anser at bruk av stokastiske metoder vil være best egnet for verdivurdering av forpliktelsene med garantert rente. En forenklet metode kan likevel være akseptabel dersom den gir en forsiktig verdivurdering. Finanstilsynet forstår det slik at garantien per i dag modelleres ved en separat Monte Carlo-simulering, men at foretaket undersøker muligheten for å ta i bruk en ny modell med integrert stokastisk verdsettelse som tar hensyn til rentegarantien. Finanstilsynet tar til etterretning at Danica undersøker muligheten for å ta i bruk en ny modell med integrert stokastisk verdsettelse, og at en beslutning angående dette forventes å tas rundt årsskiftet.

Beregning av solvenskapitalkravet

Beregning av tapsabsorberende effekt av forsikringstekniske avsetninger

Finanstilsynet viste i sin foreløpige rapport til at den fremlagte dokumentasjonen ikke klart beskrev hvordan foretaket beregner den tapsabsorberende evnen til forsikringstekniske avsetninger og hva som defineres som fremtidige diskresjonære ytelser. Finanstilsynet ba om en redegjørelse for beregningen av den tapsabsorberende evnen til forsikringstekniske avsetninger.

Av styrets svar fremgår det at styret er enig i at dokumentasjonen bør oppdateres, og at dette arbeidet er planlagt i forbindelse med implementering av ny beregningsmodell. Styret viser til at særlig de delene som gjelder tapsabsorberende evne, krever en mer presis gjennomgang av metodikk og regulatoriske forhold. Finanstilsynet legger til grunn at beregningene kan bli endret med ny beregningsmodell, og fremhever viktigheten av at dokumentasjonen oppdateres og presiseres i den forbindelse.

Forutsetninger om fremtidige ledelsestiltak

Fremtidige ledelsestiltak kan kun tas hensyn til i beregningene dersom de anses som realistiske i henhold til kravene i artikkel 23 i forordning (EU) 2015/35. Foretaket har utarbeidet en plan for fremtidige ledelsestiltak som er vedtatt av styret. Ifølge planen legges det til grunn at foretaket ved bruk av ulike tiltak har utliknet negative scenarier innen to år, i beregningen av flere risikoer. I planen listes det opp en rekke ulike tiltak, herunder premieøkninger, kostnadsreduksjoner og bruk av bufferfond, men det er ikke angitt konkret hvilke(t) tiltak som skal benyttes. Tiltaket er heller ikke kvantifisert (f.eks. er størrelsen på premieøkningene eller kostnadsreduksjonene ikke angitt), men det forutsettes kun at tiltakene vil nøytralisere negative scenarier innen to år. Eventuelle negative konsekvenser av å iverksette tiltak(ene) er heller ikke kvantifisert.

Foretaket har i e-post av 29. mars 2019 sendt en klargjøring av Danicas bruk av fremtidige ledelsestiltak. Det fremgår av denne at dokumentet "Plan for fremtidige ledelsestiltak" er en beskrivelse av tiltak som iverksettes for å bedre risikoposisjonen og/eller lønnsomheten ved vesentlige hendelser (triggere). Ifølge redegjørelsen er det kun enkelte av de beskrevne tiltakene som benyttes i beregningen av kontantstrømmer og kapitalkrav under Solvens II. Foretaket skriver at det er hensiktsmessig å tydeliggjøre skillet i neste versjon av "Plan for fremtidige ledelsestiltak".

I sin foreløpige rapport sa Finanstilsynet seg enig i at det er behov for at planen for fremtidige ledelsestiltak presist identifiserer tiltak som hensyntas i solvensberegningene, og at disse skilles fra

mer generelle tiltak for å gjenopprette soliditeten. Finanstilsynet pekte videre på at mange av tiltakene som er nevnt i planen fremstår som uforpliktende og lite realistiske. Finanstilsynet ba om en redegjørelse for effekten på foretakets solvenskapitaldekning dersom de fastsatte ledelsestiltakene ikke hensyntas.

Finanstilsynet viste til at en plan om fremtidige ledelsestiltak bør definere presist hvilket tiltak som skal settes i verk, slik at den forplikter foretaket å iverksette tiltaket og gjør det klart for styret umiddelbart i etterkant at tiltaket faktisk er iverksatt. Foretaket bør beregne, og dokumentere, effekten av de ulike tiltakene, slik at det er klart for styret hvor stor effekt de forutsatte ledelsestiltakene har på foretakets beregnede solvens.

Finanstilsynet påpekte for øvrig at planen bør inneholde alle fremtidige ledelsestiltak som benyttes i beregningen av de forsikringstekniske avsetningene, herunder konkrete regler for oppbygging og bruk av tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond.

Når det gjelder kostnadsrisiko, har foretaket lagt til grunn at det kan redusere driftskostnadene. Finanstilsynet viste til at det i beregningen av kostnadsrisiko skal legges til grunn en ti prosent økning av kostnadene og en økning i kostnadsinflasjonen på én prosent, sammenlignet med forutsetningene som er lagt til grunn i beregningen av tekniske avsetninger, jf. artikkel 140 i forordning (EU) 2015/35. Etter Finanstilsynets vurdering kan ikke foretaket legge til grunn at kostnadsøkningen likevel ikke inntreffer, og kostnadsreduksjoner kan derfor ikke være et ledelsestiltak som kan hensyntas i beregningen av kostnadsrisiko.

Av styrets svar fremgår det at styret tar Finanstilsynets bemerkninger til etterretning og vil utarbeide en forbedret oversikt over ledelsestiltak etter artikkel 23 i forordning (EU) 2015/35. Det vil bli lagt særlig vekt på vurdering av effekten av eventuell premieøkning, herunder økt avgangsrisiko knyttet til premieøkning. Når det gjelder kostnadsrisiko, er styret enig i at en utligning av kostnadsrisikoen ikke er i tråd med regelverket, og foretaket vil beregne SCR uten denne antagelsen fra og med rapporteringen per tredje kvartal 2019.

Styret viser til at såkalte innebygde tiltak som bufferstrategi knyttet til oppbygging og anvendelse av buffer i gitte situasjoner, vil bli beskrevet i dokumentasjonen av modell for ESG og beregning av verdi av rentegaranti, og kan sies å inngå i beste estimat (forventningsverdi av utfallene basert på simuleringen). Finanstilsynet er enig i at handlingsregler for oppbygging og bruk av buffere må beskrives i dokumentasjonen, men vil gjenta at dette også er fremtidige ledelsesbeslutninger som må reflekteres i foretakets plan for fremtidige ledelsestiltak i samsvar med artikkel 23 i forordning (EU) 2015/35.

Styret viser videre til at såkalte reaktive tiltak som kostnadsreduksjoner og premieøkninger som ikke er antatt i beste estimatberegningene, vil underlegges en strammere vurdering. Det vises til at premieøkninger vil ha en ikke-positiv effekt på avgangsantagelsene, og styret påpeker at nivået på antagelsene om premieøkninger derfor må vurderes på bakgrunn av både konkurransesituasjon, avgangsrisiko og evne til å konkurrere i markedet om nye kunder. I tillegg må det tas inn til vurdering om stressscenariet som tiltakene skal kompensere for, er en følge av generelle endringer i markedet/bransjen eller særegne forhold i foretaket.

Finanstilsynet tar til etterretning at tiltakene vil underlegges en strammere vurdering hvor negative konsekvenser hensyntas. Finanstilsynet anser at forutsetninger om scenarioavhengige forhold som isolert sett reduserer verdien av forpliktelsen (f.eks. økt premie), ikke kan benyttes uten å ta hensyn til sannsynlige konsekvenser som virker i motsatt retning (f.eks. økt avgang). Det vises også til artikkel 26 i forordning (EU) 2015/35, der det fremgår at forutsetninger om kundens atferd, herunder avgang, ikke kan settes uavhengig av de økonomiske forholdene som kan påvirke kundens atferd, herunder følgene av tidligere og fremtidige ledelsestiltak.

Finanstilsynet registrerer fra styrets svar at forutsetningene om fremtidige ledelsestiltak har en betydelig effekt på foretakets solvens. Finanstilsynet understreker at det derfor viktig at styrebehandlingen av plan for fremtidige ledelsestiltak omfatter alle kravene som stilles til at slike tiltak kan hensyntas, jf. artikkel 23 i forordning (EU) 2015/35. Sensitivitetsanalyser tilknyttet antagelsene bør også inntas og drøftes i foretakets ORSA.

Validering

Forsikringsforetak skal validere beregningen av de forsikringstekniske avsetningene minst én gang per år, jf. artikkel 264 i forordning (EU) 2015/35. Aktuarfunksjonen har ansvar for gjennomføringen av den uavhengige valideringen. Valideringen skal omfatte en vurdering av om data som benyttes i beregningen av forsikringstekniske avsetninger er hensiktsmessige, fullstendige og nøyaktige, hvorvidt eventuelle grupperinger av forsikringskontrakter er hensiktsmessige, tiltak for å håndtere begrensninger i dataene, hvorvidt eventuelle forenklinger er hensiktsmessige, hvorvidt forutsetningene er tilstrekkelige og realistiske, hvorvidt de forsikringstekniske og statistiske metodene er tilstrekkelige, anvendelige og relevante og om nivået på de forsikringstekniske avsetningene er tilstrekkelig. Valideringen skal være separat for ensartede risikogrupper og for beste estimat og risikomargin.

Resultatene av valideringen er presentert i aktuarfunksjonens rapport for 2017 samt to senere valideringsdokumenter. I sin foreløpige rapport påpekte Finanstilsynets at det bør vurderes å utvide dokumentasjonen av valideringen, spesielt for de mest sentrale forutsetningene, slik at grunnlaget for konklusjonen og de underliggende vurderingene klart fremgår.

Finanstilsynet registrerer at styret har bedt aktuarfunksjonen å inkludere Finanstilsynets kommentarer i sin rapport for regnskapsåret 2019. Finanstilsynet tar til etterretning at styret har bedt om at aktuarfunksjonen utvider rapporten til å inkludere dokumentasjon av de kvantitative analysene som danner grunnlag for valideringen, herunder avsetningenes følsomhet for endringer i både metode og parametere, samt ettertesting (en "back test") av metoder og parametere.

For Finanstilsynet

Hege Bunkholt Elstrand
seksjonssjef

Øystein Endal
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.